

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської філології і філософії мови

Курсова робота

Правда та брехня у сприйнятті українців і англійців / американців

Ковалик Наталії Михайлівни

студентки групи Па 11-21

факультету германської філології і перекладу

денної форми здобуття освіти

спеціальності 035 Філологія

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук,

доцент, професор кафедри

Терехова Д.І.

Національна шкала зараховано

Кількість балів 75

Оцінка ЄКТС C

Київ – 2024

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
The Department of English Philology and Philosophy of Language

Course Paper

Truth and Lies in the Perception of Ukrainians and British/Americans

Natalia Kovalik

Group Pa 11-21

The Faculty of Germanic Philology and Translation

Full-Time Study

Speciality 035 Philology

Research Adviser

Assoc. Prof. **Diana Terekhova**

PhD (Linguistics)

ЗМІСТ

<u>ВСТУП</u>	3
<u>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СПРИЙНЯТТЯ ПРАВДИ ТА БРЕХНІ УКРАЇНЦЯМИ Й АНГЛІЙЦЯМИ/АМЕРИКАНЦЯМИ</u>	7
<u>1.1 Поняття правди та брехні в українській та англійській / американській культурах</u>	7
<u>1.2 Аналіз аспектів досліджень правди і брехні у сприйнятті українців та британців / американців</u>	10
<u>Висновки до Розділу 1</u>	11
<u>РОЗДІЛ 2. КУЛЬТУРНІ КОНТЕКСТИ: РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВДИ ТА БРЕХНІ У СВІТЛІ УКРАЇНСЬКИХ І АНГЛІЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ ПІДХОДІВ</u>	13
<u>2.1 Правда та брехня у сприйнятті українців</u>	13
<u>2.2 Правда та брехня у сприйнятті англійців / американців</u>	15
<u>2.3 Етноспецифіка сприйняття правди та брехні українцями й англійцями / американцями</u>	17
<u>Висновки до Розділу 2</u>	19
<u>ВИСНОВКИ</u>	20
<u>SUMMARY</u>	23
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ</u>	24

ВСТУП

Поняття правди та брехні є фундаментальними складовими людської моралі й сприймаються кожною культурою з власною унікальною окресленістю. Українці, а також англійці та американці, мають власні уявлення, як вони розуміють і відображають ці концепції у своїй повсякденній життєдіяльності, взаємодії та сприйнятті світу.

Актуальність цієї теми полягає у необхідності розуміння різниці в уявленнях про правду та брехню між культурами. У контексті глобалізації та зростаючої взаємодії між різними національностями і культурами, розуміння цих різниць допоможе сприяти культурному взаєморозумінню, зближенню та розвитку толерантного співіснування. Також вивчення сприйняття правди та брехні в різних культурах може мати практичне застосування у бізнесі, міжнародних відносинах, соціальних науках та інших сферах, де важливе розуміння інших культурних менталітетів.

Мета курсової роботи – виявити специфіку сприйняття правди та брехні українцями, англійцями, американцями.

Завдання:

1) проаналізувати підходи до сприйняття правди та брехні в українській та англійськомовних культурах.

2) визначити основні фактори, що впливають на сприйняття інформації в обох культурах.

3) провести порівняльний аналіз результатів дослідження для виявлення відмінностей та спільних рис у сприйнятті правди та брехні.

Об'єктом дослідження є сприйняття правди та брехні в українській культурі порівняно з англійськомовними культурами, зокрема, способи виявлення правди, ставлення до чесності, моральних норм і відношення до брехні, а також вплив культурних, історичних та соціальних аспектів на це сприйняття.

Предметом дослідження етнокультурна специфіка сприйняття правди та брехні в українській та англійській мовах.

Методи дослідження:

Аналіз літературних та наукових джерел: поглиблений аналіз наукової літератури та досліджень, що стосуються сприйняття правди та брехні в різних культурах.

Спостереження: проведення спостережень за поведінкою та реакцією українців та представників англомовних культур на інформацію, що надходить до них через різні медіа (телебачення, інтернет, соціальні мережі тощо).

Аналіз медійних джерел: дослідження та порівняння висвітлення певних подій чи тем українськими та англійськомовними медіа для виявлення відмінностей у сприйнятті правдивості та брехні.

Експериментальні методи: проведення психологічних експериментів, які включають показ ситуацій або подій та аналіз реакції українців та англомовних учасників на ці події.

Теоретичне значення. Результати даного дослідження допоможуть розкрити особливості сприйняття правди та брехні у різних культурних середовищах, що має важливе теоретичне значення для розуміння міжкультурних відмінностей.

Практична цінність полягатиме в можливості використання результатів дослідження для поліпшення комунікації та взаєморозуміння між українськими та англійськомовними громадянами.

Апробація результатів дослідження: участь у міжнародній науково-практичній конференції "Ad orbem per linguas. До світу через мови" (Київ, 16-17 травня, 2024 р.), доповідь "Правда і брехня у сприйнятті представників різних етносів".

Структура роботи: курсова робота складається з вступу, двох розділів (аналізу теоретичних підходів, методології дослідження та аналізу результатів), висновків і списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СПРИЙНЯТТЯ ПРАВДИ ТА БРЕХНІ УКРАЇНЦЯМИ Й АНГЛІЙЦЯМИ/АМЕРИКАНЦЯМИ

1.1 Поняття правди та брехні в українській та англійській / американській культурах

Українська культура

Українська культура з її багатим історичним, фольклорним та суспільними цінностями являє собою захоплюючу лінзу, крізь яку можна дослідити поняття правди та брехні. Від давніх легенд до сучасного політичного дискурсу, український культурний ландшафт відображає складну взаємодію ідеалів, уявлень і практик, пов'язаних з правдою та обманом.

В основі української культурної ідентичності лежить пошана до правди та автентичності. Укорінене в бурхливій історії боротьби країни за незалежність і національну ідентичність, прагнення до правди часто розглядається як моральний імператив і засіб збереження цілісності та гідності. Таке шанування правди відображено в традиційній народній мудрості, наприклад, у прислів'ї "Там де неправда, там Бога не шукайте, бо Бог з неправдою не може з'єднатися", яке підкреслює сакральний характер правди в українській свідомості (Шергін, 2019).

Поняття правди в українській культурі тісно переплітається з поняттями честі, щирості та надійності. Чесність і прямота є цінними рисами, і українці часто пишаються тим, що висловлюють свої думки відкрито і відверто. Цей культурний акцент на прозорості можна простежити у сільському аграрному корінні країни, де згуртованість громади залежала від чіткої комунікації та взаємної довіри (Сокіленко, 2019).

Однак, як і в будь-якій культурі, реальність правди в українському суспільстві є нюансованою і складною. Історичні та геополітичні чинники сформували ставлення до правди та обману, особливо у сфері політики та

управління. Бурхлива історія України, пов'язана з іноземним пануванням і внутрішніми конфліктами, породила скептицизм і цинізм щодо офіційних наративів, що призвело до певної суспільної недовіри до влади та інституцій.

Більше того, спадщина пропаганди та цензури радянських часів продовжує впливати на сучасний дискурс в Україні. Придушення інакомислення та маніпулювання інформацією за радянських часів залишили у спадок скептичне ставлення до офіційних наративів та підвищену обізнаність щодо динаміки влади, притаманної медіа та комунікації (Шевченко, 2021).

На цьому тлі поняття «правда» в українській культурі часто набуває глибшого, більш невловимого значення. Воно охоплює не лише фактичну точність, але й моральну праведність та автентичність. Українська література та мистецтво, з їхніми темами стійкості, непокори та пошуку правди, відображають колективну боротьбу за правду та справедливість перед лицем несприятливих обставин (Сокіленко, 2019).

В українському фольклорі правда і брехня є повторюваними мотивами, що символізують вічну боротьбу між добром і злом. Такі персонажі, як хитра лисиця чи підступний змій, уособлюють небезпеку фальші та зради, тоді як герої, такі як козаки-воїни та легендарні постаті, уособлюють чесність, мужність та цілісність.

Англійська/американська культура

Теоретичні засади правди і брехні заглиблюються в різні філософські, психологічні та соціокультурні виміри. Одним із відомих філософських досліджень є теорія відповідності істини, яка стверджує, що твердження є істинним, якщо воно відповідає об'єктивній реальності. Ця теорія лежить в основі значної частини західної думки про істину, підкреслюючи важливість точності та узгодженості мови і дискурсу. Однак застосування цієї теорії на практиці може бути складним, оскільки сприйняття реальності часто є суб'єктивним і залежить від особистих упереджень та культурного контексту (Кисельнікова, 2020).

В англійській культурі поняття правди часто асоціюється з цілісністю, чесністю та прозорістю. З дитинства людей навчають моральному імперативу говорити правду, який підкріплюється культурними наративами, релігійними вченнями та освітніми системами. Такі поняття, як "чесність - найкраща політика", прищеплюються з раннього віку, формуючи етичні рамки та міжособистісні очікування (Кисельнікова, 2020).

Однак реальність людського спілкування далека від прямолінійності. Англійська література, з її складними характерами та моральною неоднозначністю, відображає тонкий взаємозв'язок між правдою та обманом. Такі персонажі, як шекспірівський Яго в «Отелло» чи вайльдівський Алджернон Монкріфф у «Як важливо бути серйозним», маніпулюють правдою заради особистої вигоди, підкреслюючи напругу між суспільними очікуваннями та індивідуальними мотивами.

Крім того, англійська культура має довгу історію політичної риторики та пропаганди, де межі між правдою та брехнею можуть бути розмиті. Від пропагандистських плакатів воєнних часів до сучасного політичного піару, мову часто використовують як зброю для маніпулювання громадською думкою та контролю наративів. Поява "фейкових новин" у цифрову епоху ще більше ускладнює ситуацію, оскільки дезінформація швидко поширюється через соціальні мережі та онлайн-платформи (Шергін, 2019).

Незважаючи на поширеність обману, прагнення до правди залишається фундаментальною цінністю в англійській культурі. Правова система, наприклад, надає перевагу пошуку правди за допомогою таких механізмів, як свідчення під присягою та перехресний допит. Аналогічно, наукова спільнота підтримує принципи емпіричного дослідження та експертної оцінки для виявлення об'єктивної істини про світ природи.

1.2 Аналіз аспектів досліджень правди і брехні у сприйнятті українців та британців / американців

Вивчення правди та брехні у сприйнятті різних культур дає цінну інформацію про складнощі людського пізнання, комунікації та соціальної динаміки. Порівнюючи результати досліджень на ці теми серед українців та британців і американців, ми можемо глибше зрозуміти, як культурний контекст формує переконання, ставлення та поведінку, пов'язані з правдою та брехнею.

Культурні відмінності у сприйнятті:

Дослідження показують, що українці часто віддають перевагу чесності та автентичності, цінуючи правду як моральну чесноту, глибоко вкорінену в їхній культурній ідентичності. На противагу цьому, британська та американська культури, як правило, підкреслюють важливість фактичної точності та дотримання об'єктивної реальності, що відображає філософські традиції, такі як теорія відповідності істини (Герасименко, 2013).

Психологічні фактори:

Психологічні дослідження правди і брехні висвітлюють роль когнітивних упереджень, соціальних норм та індивідуальних відмінностей у формуванні сприйняття і поведінки. Дослідження показують, що українці можуть бути більш толерантними до обману в певних контекстах, зокрема, коли це слугує для захисту соціальної гармонії або збереження обличчя. Натомість британці та американці можуть бути більш схильні цінувати чесність і прозорість, вважаючи обман морально неправильним або соціально неприйнятним (Кисельнікова, 2020).

Комунікаційні патерни:

Крос-культурні дослідження комунікації виявляють відмінності в комунікативних стилях і стратегіях, пов'язаних з правдою і брехнею. Українці можуть використовувати непряму комунікацію та невербальні сигнали для передачі правди чи обману, що відображає культурні норми

ввічливості та дипломатії. На противагу цьому, британська та американська комунікація має тенденцію бути більш прямою та експліцитною, з більшим акцентом на вербальному вираженні та ясності (Сокіленко, 2019).

Вплив суспільних чинників:

Суспільні чинники, зокрема історичні події, політичні системи та вплив ЗМІ, формують сприйняття правди та брехні в культурі. Історична травма та політичні потрясіння, пережиті українцями, сприяли формуванню в них скептичного ставлення до офіційних наративів і прагнення до пошуку правди та підзвітності. На противагу цьому, британське та американське суспільства борються з проблемами маніпуляцій у ЗМІ, дезінформації та політичної поляризації, які впливають на сприйняття правди та довіру до інституцій (Шевченко, 2021).

Майбутні напрямки:

Необхідні подальші дослідження для вивчення тонкої динаміки правди і брехні в культурних контекстах та їхніх наслідків для міжкультурної комунікації, вирішення конфліктів і прийняття етичних рішень. Інтегруючи міждисциплінарні перспективи психології, соціології, комунікативних студій та культурної антропології, дослідники можуть поглибити наше розуміння того, як культурний контекст формує переконання, ставлення та поведінку, пов'язану з правдою та брехнею.

Висновки до Розділу 1

Як в українській, так і в англо-американській культурі прагнення до істини є глибоко вкоріненим, відображаючи фундаментальні цінності та суспільні норми. Однак, інтерпретація та прояв істини суттєво відрізняються через історичні, філософські та соціокультурні впливи.

Українська культура, сформована історією боротьби за незалежність і національну ідентичність, робить сильний акцент на правді як моральному імперативі. Вкорінена в народній мудрості та історичних наративах, правда

часто ототожнюється з честю, добродією та автентичністю. Український пошук правди зумовлений бажанням зберегти гідність і протистояти історичній несправедливості, особливо в умовах політичних потрясінь і зовнішнього тиску (Шевченко, 2021).

З іншого боку, в англійській та американській культурах поняття правди ґрунтується на філософських традиціях, таких як теорія відповідності, що наголошує на фактичній точності та узгодженості з об'єктивною реальністю. Правда часто асоціюється з прозорістю, чесністю та підзвітністю, що відображає ідеали індивідуалізму та демократичного врядування. Однак складність сучасних медіа, політична риторика та культурне розмаїття ускладнюють пошук істини, призводячи до дебатів і скептицизму щодо достовірності інформації.

Обидві культури стикаються зі складнощами правди та обману, балансує на межі між суспільними очікуваннями, особистими мотиваціями та зовнішнім тиском. Хоча чесність і прозорість цінуються як чесноти, реалії людського спілкування часто включають переговори, інтерпретацію та іноді обман.

Крім того, культурні чинники формують сприйняття і ставлення до правди і брехні, впливаючи на мову, літературу та міжособистісні стосунки. Український фольклор і література зображують правду як моральний імператив і символ стійкості проти гноблення, тоді як англійські та американські наративи часто досліджують нюанси правди і обману в міжособистісному і політичному контекстах (Кисельнікова, 2020).

Наша робота націлена на дослідження правди та брехні під призмою культурних відмінностей у сприйнятті. Ми розкриємо такі важливі теми як: мова та культурна ідентичність, лінгвістичні маркери істини, лінгвістичні стратегії обману, культурні впливи на інтерпретацію, наслідки для міжкультурної комунікації.

РОЗДІЛ 2. КУЛЬТУРНІ КОНТЕКСТИ: РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВДИ ТА БРЕХНІ У СВІТЛІ УКРАЇНСЬКИХ І АНГЛІЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ ПІДХОДІВ

2.1 Правда та брехня у сприйнятті українців

Поняття правди та брехні у сприйнятті українців має величезне значення і проникає у всі сфери їхнього життя - від повсякденних розмов до політичних дебатів. Асоціативні поля цих понять в українській культурі відображають глибокі історичні та культурні реалії, які впливають на сприйняття світу.

Традиційне розуміння українцями поняття «правда» відображено в словнику-довіднику «Знаки української етнокультури» В.В. Жайворонка (2006), де наголошується на тому, що правда - це те, що відповідає реальності, істина, яка є неодмінною частиною життя. В цьому контексті правда співвідноситься з віддзеркаленням реальності, а також з відповідністю між висловлюванням та думкою чи поведінкою. Також підкреслюється важливість узгодженості між уявленнями людини і твердженнями про її оточуюче середовище (Жайворонок, 2006).

Почнемо з аналізу асоціацій з поняттям «правда» в українській мові. Для багатьох українців "правда" асоціюється з об'єктивністю, об'єктивним відображенням фактів без спотворень або приховувань. Це пов'язано з українським етносом чесності та прямолінійності, який відображається в народних прислів'ях та приказках, таких як «Правда - найвища краса», «Правда на волі, а брехня в лобі». Такі асоціації виникають з історичного досвіду українського народу, який боровся за свою незалежність та правду протягом століть (Сокіленко, 2019).

Проаналізуємо асоціативні поля до слова «правда», представлені в українському асоціативному словнику (Український асоціативний словник, 2007):

Асоціативне поле стимулу ПРАВДА, отримане внаслідок проведення спрямованого асоціативного експерименту на підбір порівнянь, містить 452 реакції, у тому числі 102 асоціати, із них 60 з одиничною частотністю. Найчастотніші асоціації ядра цього асоціативного поля (ПРАВДА – кривда (55), гірка (46), істина (42), дійсно (37), жорстока (35)) продовжують основні напрями асоціювання, виявлені у вільному та попередньому спрямованому асоціативних експериментах, наприклад, порівняння ПРАВДА – кривда (55) виникає через сприйняття «правди» як протилежності «кривді»; ПРАВДА – гірка (46) вказує на те, що «правда» не завжди приємна або легка для прийняття; ПРАВДА – істина (42) асоціація з «істиною» може відобразити віру в достовірність або правильність інформації; ПРАВДА – дійсно (37) вказує на те, що «правда» розглядається як щось, що дійсно існує або відбувається; ПРАВДА – жорстока (35) вказує на те, що "правда" не завжди приємна чи м'яка.

У контексті брехні українське суспільство також має свої унікальні асоціації. «Брехня має короткі ноги», «Брехати – значить красти», «Від брехні ніде не втечеш» – ці вислови відображають негативне ставлення до брехні як до нечесності, обману та порушення моральних норм. Українці сприймають брехню як щось тимчасове, ненадійне і згубне для відносин та довіри (Шевченко, 2021).

Аналізуючи асоціативні поля до слова «брехня» українськими чоловіками та жінками згідно з дослідженням українського асоціативного словника, можна виявити різні сприйняття цього поняття словнику (Український асоціативний словник, 2007).

Асоціативне поле стимулу БРЕХНЯ містить 426 реакцій, у тому числі 117 асоціатив, із них 78 з одиничною частотністю. Найчастотніші асоціації ядра цього асоціативного поля (БРЕХНЯ – неправда (85), наклеп (39), плітка (26), вигадка (23), політика (19), ворожка (15)) продовжують основні напрями асоціювання, виявлені у вільному та попередньому спрямованому асоціативних експериментах, наприклад, порівняння БРЕХНЯ – неправда (85)

люди асоціюють «брехню» з неправдою, невірною інформацією чи обманом; БРЕХНЯ – наклеп (39) вказує на те, що «брехня» часто пов'язується з обвинуваченнями, які можуть нанести шкоду чи завдати образи іншій особі; БРЕХНЯ – плітка (26) часто асоціюється з розповсюдженням чуток або невірної інформації; БРЕХНЯ – вигадка (23) може бути пов'язана з вигаданими історіями чи подіями, які ніяк не відображають реальність; БРЕХНЯ – політика (19) часто пов'язується з політичними процесами, де інформація може бути використана як засіб впливу на виборців або конкурентів; БРЕХНЯ – ворожка (15) може бути асоційована з чарами, ворожінням або магічними практиками, де інформація може бути придумана або перекручена для досягнення певних цілей або впливу на людей.

Аналіз асоціацій до слів «правда» та «брехня» вказує на складність сприйняття цих понять в сучасному суспільстві. Для більшості людей «правда» асоціюється з чесністю, інтегритетом та об'єктивністю, а «брехня» - з неправдою, маніпуляцією та обманом. Однак, обидва ці поняття мають різні відтінки і можуть сприйматися по-різному залежно від контексту та індивідуального досвіду кожної людини.

2.2 Правда та брехня у сприйнятті англійців / американців

Наукові дослідження та аналізи сприйняття правди та брехні в англійськомовних культурах, зокрема серед англійців та американців, становлять важливу частину розуміння суспільства та його цінностей (Кисельнікова, 2020).

В англійськомовних країнах, таких як Велика Британія та Сполучені Штати Америки, сприйняття правди та брехні часто залежить від контексту, культурних норм і індивідуальних цінностей. На основі матеріалу психолінгвістичних експериментів в Англії 2005-2020 рр., котрі містять 96 реакцій респондентів, з яких - 43 асоціативи та 23 – одиничні, можемо виділити асоціативні поля до слова «правда»:

1. Щирість (26) - люди можуть вважати, що правда пов'язана з тим, як відверто вони висловлюють свої думки та почуття.

2. Істина (17) - учасники експерименту асоціюють «правду» з об'єктивною реальністю або фактами, що може відображати їхнє переконання в достовірності або правильності інформації.

3. Довіра (12) - правда є основою для довіри в міжособистісних відносинах та в інформаційному обміні.

4. Біль (9) – «правда» може бути пов'язана з болем або неприємними почуттями.

5. Віра (5) - віра у правдивість певних ідеалів або концепцій, що відображається у асоціації «правди» з вірою.

6. Зло (4) - асоціація правди з виявленням неприємних фактів або виявленням правди, яка може завдати шкоди.

Результати аналізу асоціативних полів до слова «правда» у світлі спрямованого асоціативного експерименту надають нам глибше розуміння сприйняття цього поняття в суспільстві. Щирість, істина та довіра виявилися серед основних асоціацій, що свідчить про те, що багато людей сприймають «правду» як щось, що пов'язане зі справедливістю, об'єктивністю та довірою (Заєць, 2010).

Асоціативні поля, пов'язані зі словом-стимулом «брехня» серед носіїв англійської мови, розкривають цілий спектр конотацій та імплікацій (Заєць, 2010). Спираючись на результати досліджень, ми можемо заглибитися в ці асоціативні поля, щоб отримати більш глибоке їх розуміння. Асоціативне поле стимулу брехня складається з 115 реакцій, серед яких 97 асоціатів та 52 з одиночною частотністю:

1. Нечесність (33) - Англійці часто розглядають брехню як відсутність інтегритету та моральної порушення, розглядаючи його як порушення довіри та етичних принципів.

2. Маніпуляція (27) - розуміння брехні як стратегічного ходу, призначеного для досягнення особистої вигоди або переваги, будь то в міжособистісних відносинах чи більших суспільних контекстах.

3. Зрада (19) - сприйняття брехні як порушення довіри та лояльності, часто викликає почуття образи, обурення та розчарування.

4. Обман (11) - сприйняття брехні як форми обману, характеризуючи її як випадковість та хитрощі, спрямовані на обман інших для особистої вигоди.

5. Відвертість (7) - брехня як пряма або безпосередня форма комунікації.

Ці асоціативні поля вказують на те, що сприйняття понять «правда» та «брехня» серед англійськомовних співрозмовників є досить складним і багатогранним процесом. Розуміння цих асоціацій може бути корисним для подальшого вивчення комунікаційних моделей, етичних дискусій та міжкультурних взаємодій у англійськомовних спільнотах.

2.3 Етноспецифіка сприйняття правди та брехні українцями й англійцями / американцями

Етноспецифіка сприйняття понять "правда" та "брехня" українцями та англійцями / американцями засвідчує відмінності у культурних та соціальних уявленнях про ці поняття. Проведення зіставного аналізу асоціативних полів до цих слів виявило цікаві відмінності в їх сприйнятті (Заєць, 2010).

Українське сприйняття правди, відображене в асоціативних полях, демонструє певну суб'єктивність та емоційність. Наприклад, асоціація «правда – кривда» вказує на те, що українці часто сприймають правду через призму того, як вона відображає або компенсує несправедливість або образи, які можуть бути завдані. Також, асоціація «правда – гірка» свідчить про те, що правда часто сприймається як щось, що може бути неприємним або складним для прийняття. Це може бути пов'язане з українською культурою,

де історично було багато випадків несправедливості та лиходійства, що призвело до певного рівня місцевої скептичності та пильності (Бутенко, 1979).

Сприйняття брехні в українському контексті також відображається через призму моралі та етики. Наприклад, асоціація «брехня – неправда» підкреслює сприйняття брехні як порушення довіри та негативного явища, яке може завдати шкоди або образити іншу особу. Це може відображати українську ціннісну систему, де чесність та правдивість мають велике значення, і де вважається, що порушення цих принципів може мати серйозні наслідки для взаємин та довіри в суспільстві (Попова, 2014).

У свою чергу, у англійських країнах, таких як Сполучені Штати Америки та Велика Британія, сприйняття правди та брехні також відображається у контексті культурних, історичних та соціальних реалій. Асоціативні поля до слова "правда" серед англійськомовних осіб можуть включати «щирість», «істину», та «довіру», що свідчить про їхнє більш об'єктивне сприйняття цього поняття. Однак, вони також можуть асоціювати правду з «болем» та «злом», відображаючи уявлення про те, що правда не завжди може бути приємною чи легкою для сприйняття (Заєць, 2010).

В контексті брехні, англійці часто асоціюють її з «нечесністю», «маніпуляцією», та «зрадою», що вказує на їхнє сприйняття брехні як порушення довіри та моральних норм. Водночас, асоціації з «обманом» та «відвертістю» свідчать про те, що для англійських осіб брехня може бути сприйнята як форма маніпуляції чи відкритого порушення правди (Попова, 2014).

Важливо враховувати, що сприйняття цих понять може бути впливоване не лише культурними аспектами, а й особистим досвідом, соціальним середовищем та іншими факторами. Глибше розуміння етноспецифіки сприйняття правди та брехні українцями та англійцями/американцями може допомогти у розвитку міжкультурної компетентності та побудові здорових міжособистісних відносин у сучасному глобальному світі.

Висновки до другого розділу

Провівши експериментальний аналіз сприйняття правди та брехні українцями та англійцями/американцями, можемо підвести підсумки:

Українці сприймають поняття «правда» та «брехня» у глибокому культурному та історичному контексті. Асоціативні поля до цих слів свідчать про їхнє відношення до моральних цінностей, віри в об'єктивність та достовірність інформації, а також ставлення до болючих та неприємних фактів. «Правда» сприймається як щось, що може бути гірким чи жорстоким, але водночас істинним та дійсним. У свою чергу, «брехня» асоціюється з неправдою, наклепом та вигадкою, що свідчить про важливість моральних принципів та довіри в українській культурі.

У англійськомовних країнах, таких як Велика Британія та Сполучені Штати, сприйняття понять «правда» та «брехня» може відрізнитися через культурні та історичні впливи. «Правда» часто асоціюється з щирістю, істинністю та довірою, а «брехня» з неправдою, обманом та порушенням моральних принципів. Сприйняття цих понять може відображати вплив англосаксонських та інших культурних впливів, які визначають ставлення до об'єктивності та довіри в англійськомовних країнах (Кисельнікова, 2020).

Порівняння етноспецифіки сприйняття правди та брехні між українцями та англійцями / американцями показує відмінності у культурних, історичних та соціальних уявленнях про ці поняття. Українці, користуючись асоціативними полями до слів «правда» та «брехня», відображають глибокі культурні зв'язки та моральні цінності (Попова, 2014). Водночас, у англійськомовних країнах, таких як Велика Британія та Сполучені Штати, сприйняття цих понять відбиває вплив англосаксонської культури та історичних традицій, а також відображає відмінності у ставленні до об'єктивності та довіри.

ВИСНОВКИ

Нами було проведено аналіз теоретичних джерел з тематики сприйняття правди та брехні українцями та англійцями/американцями:

Українці, відтворюючи вікові традиції та історичні звичаї, зазвичай вирізняються високою цінністю моральності та правдивості. Для багатьох українців правда є основоположною цінністю, яка пов'язана з чесністю, справедливістю та довірою. Сприйняття брехні в українській культурі зазвичай викликає негативні емоції та асоціюється з порушенням моральних норм.

У контексті англійськомовних країн, таких як Велика Британія та Сполучені Штати, сприйняття правди та брехні може відрізнятися. Індивідуалізм, різноманітність культурних впливів та історичні фактори формують більш складне уявлення про ці поняття. В англійськомовних країнах правда та брехня можуть розглядатися як більш контекстуалізовані, враховуючи різноманіття точок зору та культурних переконань.

Загальна тенденція показує, що сприйняття правди та брехні сильно залежить від культурного, історичного та соціального контексту. Дослідження теоретичних джерел дозволило нам зрозуміти різноманітність уявлень про ці поняття та їх вплив на поведінку і взаємодію представників різних культурних груп.

Ми провели експериментальний аналіз асоціативних полів понять «правда» та «брехня» на основі досліджень українськомовних та англійськомовних респондентів:

Українські асоціації зі словом «правда» переважно відображають внутрішню потребу в істинності та дійсності. «Правда» для українців асоціюється з «кривдою», «гіркотою», що вказує на їхнє сприйняття «правди» як протилежності неправді та наслідків, що можуть виникнути від

порушення цінностей. Також, цікаво, що «правда» асоціюється з «жорстокістю», що може відображати важкість прийняття неприємних фактів.

З іншого боку, українські асоціації з «брехнею» підкреслюють її негативний характер, пов'язаний з неправдою, наклепом, а також вигадкою. Ці асоціації відображають переконання українців у важливості істинності та довіри в міжособистісних відносинах.

У контексті англійськомовних країн, сприйняття «правди» та «брехні» може бути більш контекстуалізованим. «Правда» для англійців і американців асоціюється зі «щирістю», «істинністю», що відображає їхнє сприйняття правдивості як об'єктивної реальності. У той же час, «брехня» асоціюється з «нечесністю», «маніпуляцією», що відображає більш складний підхід до цього поняття, який враховує індивідуальність і культурні впливи.

Ми провели зіставний аналіз сприйняття правди та брехні українцями та англійцями / американцями:

Українські асоціації з «правдою» відображають складне сприйняття цього поняття. Правда часто асоціюється з «кривдою», «гіркотою», що свідчить про уявлення про несправедливість та неприємність правди.

Насупроти цьому, асоціації з «брехнею» в українському контексті також відображають негативний характер цього поняття. «Брехня» асоціюється з «неправдою», «наклепом», що свідчить про уявлення про нечесність та обман. Ці асоціації можуть бути наслідком важливості моральних цінностей та етичних принципів української культури.

У контексті англійськомовних країн, сприйняття «правди» та «брехні» може бути більш об'єктивним та контекстуальним. «Правда» асоціюється з «щирістю», «істиною», що відображає більш об'єктивне сприйняття реальності. У той же час, «брехня» асоціюється з «нечесністю», «маніпуляцією», що вказує на уявлення про обман та втрату довіри.

Тож, можна зробити висновок, що сприйняття правди та брехні в українській та англійськомовній культурах значно відрізняється через різницю у культурних та соціальних контекстах. Українці більш схильні до

морально-етичного підходу, тоді як англійськомовні країни мають більш об'єктивне сприйняття, зосереджене на фактах та контексті.

SUMMARY

The purpose of the coursework is to reveal the specifics of the perception of truth and lies by Ukrainians, Englishmen, and Americans.

The object of the study is the perception of truth and lies in Ukrainian culture compared to English-speaking cultures, in particular, ways of revealing the truth, attitudes to honesty, moral norms and attitudes to lies, as well as the influence of cultural, historical and social aspects on this perception.

The subject of the study is the ethno-cultural specificity of the perception of truth and lies in the Ukrainian and English languages.

The perception of truth and falsehood is highly dependent on cultural, historical and social context. The study of theoretical sources allowed us to understand the variety of ideas about these concepts and their influence on the behavior and interaction of representatives of different cultural groups.

The perception of truth and lies in Ukrainian and English-speaking cultures differs significantly due to differences in cultural and social contexts. Ukrainians are more inclined to a moral-ethical approach, while English-speaking countries have a more objective perception, focused on facts and context.

Keywords: associative experiment, association, associative field, culture, perception.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бутенко, Н. П. (1979). *Словник асоціативних норм української мови*. Львів : Вища школа.
2. Васянович Є. А. (2020). Психолінгвістичний аналіз асоціативного поля війна як фрагменту мовної картини світу українських студентів-гуманітаріїв. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, 31(70), №1, Ч.1, 13-17.3.
3. Герасименко Т. О. (2013). «Крос-культурна комунікація: навч. посібник.» - Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія".
4. Горошко О. (2019). Освіта 2.0: психолінгвістичний аналіз / О. Горошко, Т. Полякова. Режим доступу: <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2019-26-2-27-45>
5. Григорій А. С. (2008). "Ментальність як фактор взаєморозуміння: Український та англійський вимір." - Львів: Світ.
6. Жайворонок В. В. (2006). *Знаки української етнокультури : Словник-довідник / Віталій Вікторович Жайворонок. – К. : Довіра, – 703 с.*
7. Заєць І. Г. (2010). Структура та динаміка асоціативних полів лексем дівчина, жінка, хлопець, чоловік / І. Г. Заєць // *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство. — Т. 18. — Вип. 16. — С. 127—133.*
8. Кисельнікова О. В. (2020). Концепти "правда" і "брехня" в англійській культурі. *Вісник РУДН. Серія: Лінгвістика*, (1), 114-124.
9. Кочерган, М. П. (2001). Вступ до мовознавства (с. 199-200). Альма-матер.
10. Попова, Н. М. (2014). Інтерпретаційне поле концепту як провідник між його універсальністю й лінгвокультурною маркованістю. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*, 35, 83-96.
11. Сокіленко А. Г. (2019). Концепти "правда" і "брехня" в українській мовній картині світу. *Мова і культура*, (46), 113-122.

12. Терехова Д. І. (2017). Психолінгвістичний аналіз асоціативних полів слова-стимулу ДРУГ за даними спрямованих асоціативних експериментів / Д. І. Терехова // Вісник КНЛУ. Серія: Філологія. — Т. 20. — № 2. — С. 85—91.
13. Український асоціативний словник (2021). / Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів : ПАІС,– Т. IV. Від реакції до стимулу. – 648 с.
14. Український асоціативний словник. (2007). В 2 т. – Т. I: Від стимулу до реакції. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, –344 с. (2 вид., стер. – Львів: ПАІС)
15. Шевченко С. В. (2021). Концепти "правда" і "брехня" в українській культурі. Мова і культура, (58), 110-120.
16. Шергін С. Г. (2019) "Культурологія: Навч. посібник." - Київ: Видавництво "КМ Академія".
17. Andy Molinsky. (2013). «Global Dexterity: How to Adapt Your Behavior Across Cultures without Losing Yourself in the Process».
18. David C. Thomas, Kerr Inkson. (2009). Cultural Intelligence: People Skills for Global Business».
19. Heather Bowe, Kylie Martin, Doris Schröder. (2019). «Communication Across Cultures: Mutual Understanding in a Global World» - Heather Bowe, Kylie Martin, Doris Schröder.
20. Kate Berardo, Darla K. Deardorff. (2012). «Building Cultural Competence: Innovative Activities and Models»
21. Myron W. Lustig, Jolene Koester. (2012). «Intercultural Competence: Interpersonal Communication Across Cultures».